

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 105 ja 109 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 105 ja 109 §:n muuttamisesta (HE 248/2020 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Annika Parsons, sisäministeriö
- pelastusneuvos Janne Koivukoski, sisäministeriö
- neuvotteleva virkamies Katariina Säynäjäjärvi, liikenne- ja viestintäministeriö
- lakimies Anne Kaartinen, Liikenne- ja viestintävirasto
- johtaja Jarmo Vinkvist, Suomen Erillisverkot Oy

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- puolustusministeriö
- valtiovarainministeriö
- ympäristöministeriö
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Keski-Suomen pelastuslaitos
- Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
- Suomen Kuntaliitto
- Rakennusteollisuus RT ry
- RAKLI ry
- Suomen Kiinteistöliitto ry
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pelastuslakia. Alueen pelastusviranomainen voisi määrätä rakennuksen tai rakennelman omistajan hankkimaan välttämättömiä viranomaisviestintään liittyvän viestintäpalvelun käytettävyyttä varmistavia laitteita ja pitämään ne toimintakunnossa. Pelastusviranomainen voisi antaa määräyksen nykyisen viranomaisverkon käytettävyyttä varmista-

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2021 vp

vien laitteiden hankkimisesta siihen saakka, kunnes alueella on siirrytty käyttämään yksinomaan viranomaisviestintäpalvelua.

Pelastusviranomaisen määräystä ei voitaisi kohdistaa sellaiseen maanpuolustukseen tai kansalliseen turvallisuuteen liittyvään rakennukseen tai rakennelmaan, jossa käsitellään turvallisuusluokiteltua tietoa ja jota koskevien viranomaisen antamien määräysten mukaan kyseiseen tilaan ei saa rakentaa viranomaisviestintäpalvelua.

Alueen pelastusviranomaisen voisi määrätä uhkasakon ja teettämisuhan sille, joka laiminlyö velvollisuuden hankkia ja pitää toimintakunnossa pelastusviranomaisen määräyksen mukaisesti viranomaisviestintään liittyvän viestintäpalvelun käytettävyyttä varmistavia laitteita.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2021.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotetut pelastuslain (379/2011) muutokset liittyvät nykyisen viranomaisverkon (Virve) korvaamiseen uudella laajakaistaisella viranomaisviestintäpalvelulla (Virve 2.0), jonka käyttöön on tarkoitus siirtyä vuoden 2025 loppuun mennessä. Viranomaisviestinnän tulevassa palvelumallissa verkko-operaattorina toimii kilpailutuksen perusteella valittu kaupallinen teleyritys ja palveluoperaattorina Suomen Erillisverkot Oy tai sen tytäryhtiö.

Viranomaisverkon ja viranomaisviestintään liittyvien verkko- ja viestintäpalvelujen tarjoamisesta säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 29 a luvussa. Mainittuun lakiin vuonna 2019 tehdyt muutokset mahdollistavat viranomaisverkon korvaamisen laajakaistaisella viranomaisviestintäpalvelulla ja sen perustumisen kaupallisen teleyrityksen tarjoamaan matkaviestinverkkoon. Pelastuslakia ei ole samassa yhteydessä muutettu.

Viranomaisverkko on yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, pelastustehtäviin tai väestönsuojeluun liittyvien tarpeiden vuoksi rakennettu viestintäverkko. Uusi laajakaistainen viranomaisviestintäpalvelu perustuu teleyritysten jo olemassa olevaan viestintäverkkoon eikä siitä tule viranomaisverkkoa tai turvallisuusverkon osaa, vaikka sen käyttötarkoitus onkin sama kuin nykyisen viranomaisverkon. Siihen myös sovelletaan turvallisuusverkkoa ja sen palveluja koskevia säännöksiä. Nykyiset viranomaisverkon käytettävyyttä varmistavat sisäverkkoratkaisut eivät sovi täysin yhteen kaupallisen verkon kanssa, ja ne tulee osin päivittää.

Voimassa olevassa pelastuslain 109 §:ssä säädetään viranomaisverkon käytettävyyttä koskevista erityisistä vaatimuksista. Pelastuslaitokset käyttävät pelastustoiminnassa viranomaisverkon viestintävälineitä eli käytännössä radiopuhelimia, joiden kuuluvuus voi tietyissä tilanteissa estyä rakennusten rakenteellisista syistä. Alueen pelastusviranomaisen voi määrätä rakennuksen tai rakennelman omistajan hankkimaan välttämättömiä viranomaisverkon käytettävyyttä varmistavia laitteita (mm. laajakaistatoistimet ja niihin kuuluvat antennit tai kaapelointi) ja pitämään ne toimintakunnossa. Tämä mahdollisuus koskee sellaisia rakennuksia tai rakennelmia, joissa on tavanomaista suurempi henkilöturvallisuusriski. Esimerkiksi suurissa kauppakeskuksissa, sairaaloissa, lentoasemilla tai metrossa voi olla radiopuhelinten kuuluvuutta heikentäviä metalli- tai be-

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2021 vp

tonirakenteita tai tilat voivat olla syvällä maan alla. Määrättävillä laitteilla varmistetaan pelastustoimen radioliikenne esimerkiksi savusukellustilanteissa. Viranomaisen voi pelastuslain 105 §:n mukaan tehostaa määräystään uhkasakolla tai teettämisuhalla.

Hallituksen esityksen tavoitteena on turvata viranomaisten väliseen viestintään tarkoitetun viestintäpalvelun käytettävyys pelastuslain 109 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa myös siirryttäessä käyttämään uutta laajakaistaista viranomaisviestintäpalvelua. Samaan rakennukseen voidaan velvoittaa hankkimaan sekä viranomaisverkon että viranomaisviestintäpalvelun käytettävyyttä parantavia laitteita siihen saakka, kunnes alueella on siirrytty käyttämään yksinomaan viranomaisviestintäpalvelua. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että uuden viranomaisviestintäpalvelun suunnittelu ja toteuttaminen vievät aikaa ja viranomaisverkon on oltava siirtymävaiheen ajan toimintakuntoinen.

Ehdotetun säännöksen nojalla annettavat alueen pelastusviranomaisen määräykset kohdistuvat samoihin rakennuksiin kuin nykyisinkin, eikä säännöksen soveltamisalaa ole tarkoitus tältä osin muuttaa. Määräystä ei ehdotuksen mukaan voida kuitenkaan kohdistaa sellaiseen maanpuolustukseen tai kansalliseen turvallisuuteen liittyvään rakennukseen tai rakennelmaan, jossa käsitellään turvallisuusluokiteltua tietoa ja jota koskevien viranomaisen antamien määräysten mukaan kyseiseen tilaan ei saa rakentaa viranomaisviestintäpalvelua. Käytännössä tällaisia ovat puolustusvoimien ja muiden turvallisuusviranomaisten käytössä olevat rakennukset. Viranomaisten on näissä tiloissa huolehdittava siitä, että pelastustoiminta voidaan suorittaa turvallisesti. Valiokunta toteaa selvyyden vuoksi, ettei näiden kohteiden osalta tule sovellettavaksi myöskään pelastuslain 105 §:n 1 momentin 14 kohdan mukainen uhkasakko tai teettämisuhka.

Kustannusvastuu sisäverkon toteuttamisesta säilyy nykyiseen tapaan rakennuksen tai rakennelman omistajalla. Laitehankinnoista rakennuksen omistajalle aiheutuvien kustannusten arvioidaan jonkin verran nousevan. Pelastusviranomaiset ovat voimassa olevan lainsäädännön nojalla antaneet yhteensä noin 1 000 sisäverkon rakentamista koskevaa määräystä (n. 100 määräystä/vuosi). Nykyistä viranomaisverkkoa tukevien sisäverkkoratkaisujen kustannukset ovat olleet keskimäärin 15 000 euroa kohteelta. Sisäverkkoratkaisun laajentaminen tällaisessa kohteessa maksaa hallituksen esityksen perusteluissa esitetyn arvion mukaan n. 15 000 euroa. Kohteista 34 prosenttia on kuntien ja kuntayhtymien omistamien liikelaitosten tiloissa. Kunnille arvioidaan aiheutuvan nykyisten sisäverkkoratkaisujen laajentamisesta yhteensä 5,1 miljoonan euron kustannukset, jotka jakautuvat usealle vuodelle ja laajalle alueelle eri kuntiin. Arviot uuteen kohteeseen toteutettavan sisäverkkoratkaisun kustannuksista vaihtelevat kohteen laadun mukaan, mutta keskimääräiset kustannukset ovat arviolta 30 000 euroa. Näistä arvioidaan aiheutuvan kunnille noin 1 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset.

Ongelmat viestintäyhteyksissä saattavat pahimmassa tapauksessa vaarantaa ihmishenkien pelastamisen ja vahinkojen rajoittamisen sekä pelastajien työturvallisuuden. Valiokunta toteaa, että ehdotetulla sääntelyllä varmistetaan pelastusviranomaisten lakisääteisten tehtävien ja myös esimerkiksi ensihoitopalvelujen ja poliisitoiminnan asianmukainen suorittaminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että näitä tehtäviä hoitavien työturvallisuudesta huolehditaan asianmukaisesti.

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2021 vp

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 248/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 20.5.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo